

Бережнюк Ю.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Кушнір Ю.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У СУЧАСНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ

В умовах сучасних змін соціокультурного життя суспільства у сфері гендерної стратифікації спостерігається загальна тенденція трансформації культурних стереотипів мужності та жіночності, центром ціннісних орієнтирів яких стає індивідуальність людини, воля вибору її шляхів самореалізації поза залежністю від статевої приналежності. Існують застарілі гендерні стереотипи, що заважають гармонійному розвитку особистості в цілому. Це пояснюється недостатньою обґрунтованістю й роз'ясненням поняття гендерного підходу як нової методології наукових досліджень у галузі психології та педагогіки у сучасній школі.

Проблема гендеру досліджувалася багатьма вченими, а саме: С. Бем, Т. Бендас, Ш. Берн, М. Бутовська, О. Вейнінгер, І. Головащенко, П. Горностай, А. Грецова, В. Каган, І. Кльоцина, Н. Кочан, В. Кузакова, Л. Куликов, Н. Лавриненко, Л. Малес, Т. Мельник, Г. Назаренко, Н. Серебрякова, М. Скорик, О. Фоменко. Гендерні особливості особистості характеризували С. де Бовуар, М. Мід, А. Палій, А. Річ, Г. Рубін, М. Ткалич.

Об'єктами сучасних гендерних педагогічних досліджень є методологічні аспекти гендерного підходу в педагогіці (Е. Н. Каменская); гендерна соціалізація в освіті (Е. Р. Ярська-Смирнова); можливості учбового закладу в усвідомленні гендерної ідентичності, пізнання гендерно-соціальних ролей; гендерні відмінності в навчанні дівчат та хлопців (Э. Гідденс, В. Фостер); гендерний аналіз шкільних навчальних програм, курсів та підручників (Т. Б. Котлова, Е. С. Турутінна, Л. В. Смирнова); вплив гендерних стереотипів на виховання і освіту (Л. Н. Надолинская). Також такі вчені, як Д. Майерс, В. В. Рубцов, С. Форвард, Д. Торрес, Р. І. Мокшанцев, К. Хартлі, І. В. Грошев та інші, які зробили великий внесок щодо вивчення проблеми формування і становлення гендерних стереотипів у сучасному суспільстві [2; 4].

Для кращого розуміння проблеми гендерних стереотипів, доцільно розглянути поняття гендер. У роботі антрополога Гейл Рубін «гендер» пояснюється як «комплекс угод, що регулюють біологічну стать як предмет громадської діяльності» [3]. Також досить цікаве визначення «гендеру» дає американський дослідник соціолог Е. Гідденс «Якщо стать має відношення до фізичних, тілесних відмінностей між жінкою і чоловіком, то поняття «гендер» торкається їх психологічної, соціальної і культурної особливості. Розмежування статі і гендеру є фундаментальним, так як багато розходжень між жінкою і чоловіком обумовлюються причинами, які не є біологічними за своєю природою. Якщо стать індивіда біологічно детермінована, то рід (гендер) є культурно та соціально заданим. Таким чином, існує дві статі (чоловічий та жіночий) і два роди (мужній і жіночий)» [5].

Отже, гендер – це соціальна стать, яка визначає поведінку людини в суспільстві. Відповідно до норм соціуму і загальноприйнятих правил, існують визначені моделі, або ж гендерні ролі для жінок і чоловіків, які стосуються різних сфер життя.

Поява гендерних стереотипів обумовлена тим, що через культурно-історичні моделі відносин вибудовувалися погляди про стать особистості чоловіка і жінки. З дитинства діти засвоюють соціальні і гендерні ролі, разом з тим засвоюють і

стереотипи. На протязі всього життя процес соціалізації і гендерні стереотипи майже внутрішньо єдині і взаємопов'язані, оскільки є прямий взаємовплив [1]. Можна вважати, що ця єдність полягає в тому, що загально значимою ціллю соціалізації старших школярів виступає їх підключеність до соціального досвіду. Засобом соціалізації є взаємодія з навколишнім світом, а її результатом – відтворення соціально схвалених життєвих і професійних сценаріїв, порольових схем, соціальних і гендерних стереотипів. Стереотипи приписують жінкам пасивність, слухняність, емоційність, схильність до кооперації, орієнтацію на людей. Що стосується переваг, вважається, що жінки цінують любов, спілкування і красу. До істинно чоловічих рис відносять агресивність, прагнення до лідерства, раціональність, змагальність, інструментальність. Що стосується переваг, чоловіки прагнуть до влади, цінують компетентність, майстерність і досягнення.

Нами було проведено анкетування серед учнів старших класів, в якому містився виклад певних гендерних стереотипів. За результатами анкетування 56,3% респондентів були згодні з твердженням, що жінка – берегиня домашнього вогнища, а чоловік – годувальник родини; 40% опитаних погоджуються, що чоловіки більш схильні до точних наук, а жінки до гуманітарних; 30,9% погоджуються з твердженням, що для жінки головне бути привабливою, для чоловіка – розумним; 14,5% підтримують думку, що жіноча логіка різче відрізняється від чоловічої.

До суто чоловічих професій 60,6 % опитаних відносять спеціальності пов'язані з технічними системами, до суто жіночих професії респонденти віднесли професії пов'язані з творчими здібностями (30,4%) та роботою з людьми (33,6%).

Висновок: Гендерні стереотипи глибоко вкорінилися в підсвідомість суспільства. Як бачимо навіть серед сучасних старшокласників існують стандарти традиційної культури відносно жіночості й мужності, які сприяють формуванню гендерних стереотипів самосприйняття й самооцінки особистості підростаючого покоління по статевій ознаці, що у свою чергу, нівелює вибір професійного та життєвого самовизначення.

Список використаних джерел:

1. Берн Ш. М. Гендерная психология. Законы мужского и женского поведения. – Санкт-Петербург : Прайм – ЕВРОЗНАК, 2007.
2. Грошев І. В. Гендерні образи у рекламі / І. В. Грошев / Питання психології. – № 6. – С. 38- 49.
3. Іванов В. Ф. Соціологія масової комунікації : навч. посібник / В. Ф. Іванов. – Черкаси: Вид-во ЧДУ, 2003. – 312 с.
4. Клецина І. С. Гендерная психология. 2-е изд. / И. С. Клециной. – СПб.: Питер, 2009. – 496 с.
5. Маслова Ю. П. Репрезентація образів сучасного чоловіка у друкованих ЗМІ : гендерний аспект [Електронний ресурс] / Ю. П. Маслова – Режим доступу: <http://koris.com.ua/other/1901/index.html?page=190>.